

КОСТРИЦЯ ЧЕРВОНА (*FESTUCA RUBRA* L.) – ЦІННА ГАЗОННА ТРАВА

У статті наведено аналіз результатів досліджень 2010-2011 рр. росту і розвитку багаторічних злакових трав на півдні України.

Ключові слова: костриця, сорт, висота, динаміка росту рослин.

В статье приведены данные результатов исследований в 2010-2011 гг. роста и развития многолетних злаковых трав на юге Украины.

Ключевые слова: овсяница, сорт, высота, динамика роста растений.

The results of experiment which was held during 2010-2011 are described in the given analyzes growth and maturation of perennial cereal rubbed in the Southern Ukraine.

Key words: Festuca, sort, height, plants growth dynamics.

Постановка проблеми. На сьогодні, за значного забруднення навколишнього середовища, необхідно проведено багато роботи по озелененню в населених пунктах шкіл, дитячих садків, спортивних майданчиків, парків, скверів, присадибних ділянок. Одним із складових цих заходів є створення газонів. Газон – це штучний покрив, який створюється шляхом вирощування різних трав, переважно багаторічних злакових видів, які утворюють у результаті багаторічного розвитку дернину (за В. С. Теодоронським). Доведено, що в саду він виконує різноманітні функції: насамперед, покращує мікроклімат ділянки; підтримує оптимальний рівень вологості біля поверхні ґрунту; поглинає вібрацію, шуми та пил; очищує повітря від шкідливих бактерій, до того ж і пригнічує ріст бур'янів. Трава, яка залишається після скошування газону, являється відмінним органічним добривом [1- 4].

Газони створюють зі злакових трав, здатних пристосуватися до будь-яких умов. До них належать вівсяниця (костриця) червона (*Festuca rubra* L.), райграс пасовищний (*Lolium perenne* L.), польовиця лучна (*Agrostis stolonifera*) [2; 3; 5].

Досліджень щодо формування врожайності газонних трав у незрошуваних умовах південного Степу проведено недостатньо, що і убувало проведення аналізу окремих даних, отриманих в експериментальній роботі Миколаївського державного аграрного університету щодо цього питання.

Мета досліджень – визначити формування продуктивності окремих видів злакових багаторічних трав у посушливих умовах Степу південного, щоб кращі з них запропонувати для озеленення.

Умови і методика проведення досліджень.

Спостерігали ріст і розвиток злакових трав, у т. ч. костриць, у Миколаївському ДАУ (на колекційному розсаднику). Ґрунт – чорнозем південний. Площа ділянок – 6 м², триразове повторення. Для вимірів обирали по 10 рослин кожного сорту з повторення. Висівали наступні види і сорти костриць:

- очеретяна (сорти Людмила та Ода);
- червона (сорти Агата, Янка, Айра);
- тонколиста (сорт Барва).

Оригінаторами цих сортів є Інститут кормів НААНУ.

Костриця відноситься до родини тонконогових (злаків). В основному її використовують як цінний корм для тварин. Окремі з сортів часто застосовують в якості газонних трав.

Погодні умови у роки проведення досліджень були сприятливими для формування належного рівня врожаю трав. За вегетаційний період (квітень-серпень) середньодобова температура повітря у 2010 р. становила 19,9°C, у 2011 р. – 20,5°C за середньо багаторічного значення 18,1 С. Більш забезпечені опадами були рослини у 2010 р. (238,4 мм за період квітень-серпень) порівняно з 2011 р. (136 мм) за норми 206 мм.

Результати досліджень. Встановлено, що багаторічні злакові трави є не тільки якісним кормом для тварин, але їх також доцільно використовувати для створення різних видів газонів. Газон звичайний – штучний трав'яний покрив, який створюється посівом насіння газонних трав (ГОСТ 28329-89).

Для того, щоб газони були довговічними, стійкими, перш за все необхідно створити міцну дернину, висіваючи багаторічні трави з різних біогруп. Правильно підібрані травосуміші із

трьох – чотирьох видів відрізняються більшою тіневитривалістю, ніж будь-який один вид трави.

Для створення садово-паркових газонів підходять усі види трав, що застосовуються в партерних газонах, але можуть бути використані й інші – вівсяниця валійська (типчак), лучна, овеча, східна; тонконіг вузьколистий, сплюснутий і звичайний, райграс багатоукісний; житняк гребінчастий, пустельний і сибірський [6]. Трави на лучних газонах скошують рідко, в основному після їхнього масового цвітіння. Партерний газон – штучний трав'яний покрив, який створюється в найбільш парадних місцях, до якого висувають більші вимоги щодо однорідності забарвлення, густоти і висоти травостану (ГОСТ 28329-89).

Партерні газони повинні мати високу декоративність і довговічність. Трави для створення цих газонів повинні бути довговічними, стійкими до скошування, несприятливих факторів, хвороб і впродовж всього вегетаційного періоду давати низький, густий, рівномірно зімкнутий травостій з одноколірним зеленим забарвленням. Для цього використовують низові багаторічні трави з вузькою листовою пластинкою (костриця: червона, овеча, лугова, різнолиста; мітлиця: біла, тонка, повзуча, собача та інші).

Встановлено, що в перший рік життя більш швидкими темпами наростає вегетативна біомаса рослин костриці очеретяної сорту Ода. В липні 2010 р. (за сівби 23 березня 2010 р.) їх висота складала 25-26 см, тоді як у костриці червоної (сорт Агата і Янка) – 17, а сорту Айра – ще менше, 14-15 см. Серед костриць червоних найшвидше формувалася надземна біомаса і спостерігався ріст рослин у висоту у сорту Барва – 19 см.

За нашими даними, при замірах, визначено, що висота окремих злакових трав у другій п'ятиденці червня місяця 2011 р. (фаза

колосіння) була такою: пирій середній (сорт Хорс) – 102 см, житняк гребінчастий (сорт Петрівський) – 75 см, райграс високий (сорт Дронго) – 133 см, тимофівка лучна (сорт Витава) – 70 см, лисохвіст лучний (сорт Криничний) – 97 см.

За даними вчених [7; 8], які проводили дослідження в Лісостепу і на Поліссі, костриця очеретяна (*Festuca arundinaceus* Schreb) – це нещільнокущовий, верховий злак озимого типу до 180 см заввишки. Стебла прямостоячі мало облиствені. Має велику кількість довгих, порівняно грубих прикореневих листків. Суцвіття – велика (до 24 см) розгалужена, іноді стиснута волоть. Морозовитривала, переносить посуху, підвищену вологість та засолення ґрунту, добре реагує на удобрення і зрошення, не витримує затоплення більше 15 днів. Краще росте на родючих ґрунтах. В травостой утримується 10-15 років.

За нашими даними, в посушливих умовах, висота рослин на період колосіння коливається в межах 103-105 см (рис. 1).

Костриця червона (*Festuca rubra* L.). Нещільнокущовий низовий злак озимого типу, має кореневищні і кореневищно-нещільнокущові форми. Стебла заввишки 30-100 см. Має велику кількість укорочених пагонів з довгими, вузькими складеними листками. Пагони і листя мають зелений і червонуватий колір. Суцвіття – рихла, після цвітіння стиснута волоть завдовжки 9-12 см. Досить зимостійка, але має слабку посухостійкість і чутлива до засолення ґрунту. До ґрунтів невибаглива, проте краще росте на родючих ґрунтах. У рік сівби розвивається надто повільно. У травостой утримуються понад 10 років. З весни і після скошування швидко відростає.

За нашими даними, в посушливих умовах південного степу України, висота рослин другого року життя коливається в межах 61 см (сорт Айра) – 91 см (сорт Янка) (див. рис. 1).

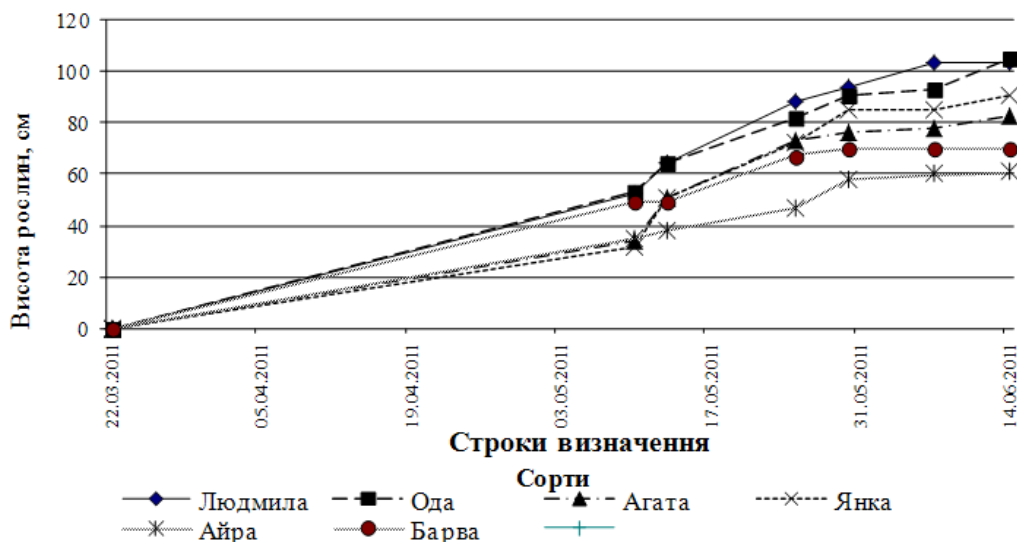

Рис. 1. Динаміка лінійного росту рослин у висоту костриці другого року життя залежно від сорту

Костриця борозниста, або типчак (*Festuca sulcata* Наск.). Низовий щільнокущовий злак заввишки до 60 см, має тонкі стебла з великою кількістю прикореневих сіро-зелених щетинковидних, складених з двома борозенками, шорохуватих листків. Суцвіття – слабогілляста, колосовидна мітелка з великими 5-6 квітковими колосками. Надзвичайно морозостійка і посухостійка. Навесні відростає раніше від інших злаків на 5-10 днів. Восени дає отаву, яка йде в зиму в зеленому стані. У травостоях тримається десятки років.

Закономірності росту і розвитку рослин на другий рік життя трав залежно від сортів дещо змінилися. Але в цілому, як і в перший рік

вегетації, рослини костриці очеретяної переважали за висотою кострицю червону та тонколисту.

За свідченням вчених, у травостої цієї рослини переважають численні розеткові прикореневі вегетативні пагони з вузькими (1,5-2,0 мм), вздовж складеними листовими пластинками довжиною 30-60 см, завдяки яким формується травостій значної щільності [2].

Висновок. Костриці червона та тонколиста найбільше підходять для вирощування на партерних газонах, а для звичайних газонів, за якими потрібен менший догляд, у сумішках з кострицею очеретяною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резько И. В. Благоустройство участка от ландшафтного дизайна до садовых построек. Большая энциклопедия / И. В. Резько – М. : Харвест, 2010. – 224 с.
2. Ипполитова Н. Я. Планировка и цветочный дизайн участка / Н. Я. Ипполитова – М. : ЗАО «Фитон+», 2003. – 190 с.
3. Ерохина В. И. Озеленение населённых мест / В. И. Ерохина, Г. П. Жеребцова, Т. И. Вольфтруб и др. – М. : Стройиздат, 1987. – 480 с.: ил.
5. Глазачев Б. О. Посібник майстра зеленого господарства / Б. О. Глазачев. – К. : Техніка, 1996. – 184 с.
6. Чоха О. В. Газонні покриття м. Києва / О. В. Чоха. – К. : Фітосоціоцентр, 2005. – 288 с.
7. Мазина И. Г. Создание газонов и уход за ними / И. Г. Мазина, А. Д. Жирнов. – К. : ГАККиИ, 2001. – 41 с.
8. Петриченко В. Ф. Лучне кормовиробництво і насінництво трав / В. Ф. Петриченко, П. С. Макаренко. Посіб. для с.-г. вузів. – Вінниця : Діло, 2005. – 227 с.
9. Утеуш Ю. А. Кормові ресурси флори України / М. Г. Лобас. – К. : Наукова думка, 1996. – 222 с.

Рецензенти: Коваленко О. А. – к.с.-г.н., доцент;
Дробітько А. В. – к.с.-г.н., доцент.

© Антипова Л. К.,
Гончарук В. С.,
Медведєв М. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 29.09.2011 р.

АНТИПОВА Лідія Климівна – д.с.-г.н., професор кафедри рослинництва Миколаївського державного аграрного університету.

Коло наукових інтересів: екологізація виробництва кормових культур, інтенсивні технології вирощування багаторічних трав на кормові цілі для ландшафтного дизайну.

ГОНЧАРУК Володимир Сергійович – студент МДАУ.

Коло наукових інтересів: інтенсивні технології вирощування багаторічних трав на кормові цілі для ландшафтного дизайну.

МЕДВЕДСВ Микола Миколайович – студент МДАУ.

Коло наукових інтересів: інтенсивні технології вирощування багаторічних трав на кормові цілі для ландшафтного дизайну